

OSOITTEENA OSMANKÄÄMINTIE: TUTKIMUS ERÄÄSTÄ RYHMÄNIMISTÖSTÄ

JOHDANTO

Kun mainitsin tuttavilleni tekeväni tutkimusta »Tikkurilan kukka-aiheisista kadunnimistä», reaktio oli yleensä kohteliaan myönteinen: monet tunsivat jonkun, joka asuu tai oli joskus asunut *Kielotiellä*, *Kehäkukantiellä* tai *Kallioimarteentiellä*.¹ Tutkimusaihe tuntui herättävän kiinnostusta ja siitä oli helppo keskustella, koska kadunnimet ovat osa jokaisen kaupunkilaisen arkista elinympäristöä.

Suuri osa suomalaisista elää nykyisin kaupungeissa tai taajamissa. Elämme nimiymäristössä, jossa merkittävimmällä sijalla eivät enää ole vanhojen luonnonpaikkojen nimet, vaan näitä enemmän tarvitaan ja käytetään esimerkiksi yritysten nimiä, kadunnimiä, bussipysäkkien, kohtauspaikkojen, koulujen ja päiväkotien nimiä. Sirkka Paikkalan (2001: 179) mukaan kaavoitus ja muu kunnallinen nimenanto ovat muutamassa vuosikymmenessä tuottaneet noin 300 000 uutta nimeä. Virallisten nimien (esimerkiksi kaupunginosien ja katujen nimien) rinnalla kukoistaa epävirallinen nimistö, paikkojen puhekieliset kutsumanimet.

¹ Artikkelin pohjautuu pro gradu -tutkielmaani *Osoitteena Osmankäämintie: Vantaan Tikkurilan kasviaiheiset ryhmänimet* (Aalto 2001).

Kaupunkinimistön tutkimus on suomalaisessa nimistöntutkimuksessa noussut keskeiseksi kohteeksi. Tähän on suuresti vaikuttanut Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen ja yliopistojen kaupunkinimistön tutkimushanke, jossa on mukana kuusi yliopistoa ja noin kolmekymmentä opiskelijaa. Myös oma tutkimukseni on osa tätä vuoden 2001 alussa käynnistynyttä hanketta. (Tutkimushankkeesta lisää ks. Ainiala 2001.)

NIMISTÖNSUUNNITTELU JA RYHMÄNIMET

Lain mukaan kaupunginosat, kadut ja tiet on nimettävä. Nimien suunnittelu kuuluu tekniselle toimialalle, jossa käytännön työstä huolehtii toisinaan nimitoimikunta, toisinaan arkkitehti, insinööri tai maanmittausteknikko, joskus esimerkiksi kunnanjohtaja tai kulttuurisihteeri. Vain Espoossa ja Vantaalla on päätoiminen, koulutettu nimistönsuunnittelija; nimistötoimikunnan päätoimisen sihteerin viran perustaminen on ollut viime aikoina esillä myös Helsingissä. (Paikkala 2000: 13–14; Helsingin Sanomat 24.3.2002.)

Nimistönsuunnittelussa joudutaan ottamaan huomioon monenmoista. Kaavanimen tulisi olla ytimekäs ja helppo muistaa, kirjoittaa ja ääntää. Perusosien tarkoituksenmukaisuuteen olisi kiinnitettävä huomiota: *väyliä, katujen, teiden, kujien ja rinteiden* olisi muodostettava looginen järjestelmä. Sopivien määriteosien valitseminen ei aina ole helppoa, koska ennalta on vaikea tietää, kuinka miellyttäväksi ja toimivaksi nimi käytössä koetaan. Lisäksi nimelle pitää löytyä toimiva vastine myös toisella kotimaisella kielellä. (Nimistönsuunnittelusta ks. esim. Närhi 1985, Pitkänen 1992 ja Viljamaa-Laakso 1999.)

Kadunnimien suunnittelun lähtökohtana on pidetty vanhan paikannimistön suojelemista eli käytössä olevien nimien säilyttämistä ja ehkä jo unohtuneidenkin nimien elvyttämistä mahdollisuuksien mukaan. Monilla kaava-alueilla on kuitenkin jouduttu tilanteeseen, jossa vanha paikannimistö ei riitä täyttämään kasvavaa kaavanimien tarvetta. Nykyinen kaupunkien ja taajamien nimistönsuunnittelu perustuukin suurelta osin aihepiirinimeämiseen eli ideaan, että tietylle alueelle suunniteltavat tiennimet muodostavat aiheeltaan yhtenäisen kokonaisuuden. Aihepiiri- eli ryhmänimeämistä on pidetty tarkoituksenmukaisena nimenmuodostuskeinona sekä suunnittelijan että nimenkäyttäjän kannalta. Perinteisesti nimiin erityisen hyvin sopivina aiheina on pidetty sellaisia, jotka tuovat omaleimaisella tavalla esiin paikallisia piirteitä. Nimistönsuunnittelusta vastaavia on yleensä opastettu kääntämään katseensa paikalliskulttuuriin, paikalliseen historiaan, seudulla harjoitettuihin elinkeinoihin, paikalla vaikuttaneisiin henkilöihin jne. (Mm. Räikkälä 1972: 21–22, Viljamaa-Laakso 1976: 1099, Pesonen 1981: 71–74, Närhi 1985: 4–5, Pitkänen 1992: 129, Paikkala 1999: 25–26.)

Paikallisia nimiaiheita ei koskaan voi löytyä loputtomiin. Tällöin nimistönsuunnittelijat ovat joutuneet turvautumaan niin sanottuihin vapaasti valittuihin aiheisiin. Tällaiset yleisimmin käytetyt tiennimien aiheet ovat kuitenkin voineet vaikuttaa tavanomaisilta ja mielikuvituksettomilta. Esimerkiksi Kalevalaan ja Seitsemään veljekseen liittyviä kadunnimiä on pidetty aikansa muotiminä, joissa ei tule esiin mikään paikallinen erityispiirre. Nimen ja kohteen välinen sidos ei saisi olla liian yleisluontoinen, ja esimerkiksi luontoaiheet ryhmänimet on saatettu kokea tässä suhteessa ongelmallisiksi: ne ovat ikään kuin liian sopivia joka paikkaan. (Mm. Räikkälä 1972: 21–22, Pesonen 1981: 72–74, Kiviniemi 1999: 12, Lehikoinen 1999: 62–64, Närhi 1999: 22–23, Paikkala 1999: 25–26.)

▷

Ryhmänimistöä on tutkittu Suomessa vähän. Useiden kaupunkien kadunnimistä on tehty tutkielmia ja monia aihetta käsitteleviä kirjojakin on julkaistu, mutta painopiste on yleensä ollut eri kadunnimien taustojen selvittämisessä ja toki arvokkaassa kotiseututietouden lisäämisessä. Ryhmänimiä on esitelty tarkemmin silloin, jos niiden aiheen on katsottu liittyvän paikalliseen kulttuuriin. Opinnäytetöissä rajanveto paikallisen ja ei-paikallisen välillä vaikuttaa melko yksiselitteiseltä, eikä niin sanotuista sepitetyistä ryhmänimistä ole näissä lähteissä usein mainintaa enempää: nimet luetellaan ja niistä todetaan, että ne ovat aihepiiri- tai ryhmänimiä. — Eurooppalaisten esikuvien vaikutusta suomalaisen kaupunkinimistöön ja aihepiirinimien omaksumista on käsitelty Slotte (1999).

Suunniteltuja nimiä on tarkasteltu sosio-onomastisesta näkökulmasta kahdessa Jyväskylän yliopistossa valmistuneessa pro gradu -tutkielmassa. Eija Julkunen (1998) tutki Jyväskylän Palokan asukkaiden käsityksiä tiennimistä ja Elisa Kivipelto (1999) tarkasteli samaa asiaa Kurikassa. Molempien tutkielmien menetelmänä olivat asukashaastattelut. Julkunen pohtii tulostensa perusteella esimerkiksi sitä, ketkä tarvitsevat tiennimiä ja mihin, kun taas Kivipelto tarkastelee monipuolisesti kysymystä, millaiset ominaisuudet tekevät nimestä nimen käyttäjien mielestä hyvän. Ryhmänimien käytöstä tulee näissä töissä esiin yksittäisiä huomioita. Esimerkkejä ja kokemuksia ryhmänimien käytöstä ja toimivuudesta sisältyy esimerkiksi Marja Viljamaa-Laakson Espoon nimistösuunnittelua käsittelevään pro gradu -tutkielmaan (1986: mm. 101, 128, 131).

Oma tutkimusaineistoni sisältää pitkälti kolmattasataa Vantaan Tikkurilan kasviaiheista nimeä. Tätä ryhmänimistöä ei parhaalla tahdollakaan voi pitää aiheeltaan kovin omaleimaisena tai paikallisia piirteitä korostavana. Omassa työssäni tahdoin selvittää, miten asukkaat suhtautuvat tähän nimistöön. Luoko nimistö alueelle yhteistä myönteistä identiteettiä vai ovatko nimet asukkaille yhdenmukaisia? Luonnollisesti halusin tutkia myös kukka-aiheisen nimistön alkuperää: milloin ja miksi nimet otettiin käyttöön?

Kokeilin eri menetelmiä, joiden tavoitteena oli kuvata Tikkurilan kasviaiheista nimistöä ja ryhmänimi-ilmiön eri puolia sekä löytää mielenkiintoisia kysymyksenasetteluja myöhempää (sosio-onomastista) tutkimusta varten. Yhteistä tarkastelutavoille on keskittyminen asukasnäkökulmaan. Haastattelin asukkaita ja kävin läpi 1960- ja 1970-lukujen paikallislehtiä saadakseni selville, miten kukka-aiheinen nimistö aikanaan otettiin käyttöön ja kuinka nimiin silloin suhtauduttiin; nykyisten asukkaiden suhtautumisesta nimiin selvitin laatimani kyselylomakkeen avulla. Lopputuloksena on katsaus siihen, mitä ryhmänimeäminen merkitsee ja on merkinnyt nimenomaan Helsingin maalaiskunnassa, mutta tämän esimerkkitapauksen avulla ilmiötä voi pohtia myös yleisemmällä tasolla.

TIKKURILAN NYKYINEN TIENNIMISTÖ JA SEN TAUSTA

Tutkimuskohteenani on kasviaiheinen ryhmänimistö, jonka laajuus on 228 tiennimeä. Nimissä esiintyy 131 erilaista määriteosaa. Nimien tarkoitteet sijaitsevat kuudessa eri kaupunginosassa Vantaalla: Tikkurilassa, Viertolassa, Koivuhaassa, Hiekkaharjussa, Simonkylässä ja Ruskeasannalla. Nimiryhmää ei voi pitää vain kukka-aiheisena vaan laajemmin kasviaiheisena, koska nimien määriteosina on hyödynnetty esimerkiksi niittykukkien, puutarhakukkien, vesikasvien, yrttien ja mausteiden, saniaisten, rikkaruohojen ja kasvinosien nimityksiä. Vaikka kasviaiheiset nimet ovat alueella selvästi enemmistönä,

tutkimusalueella on myös muunaiheisia tiennimiä (yhteensä 77). (Aalto 2001: 43, 47.)

Helsingin maalaiskunnan eli nykyisen Vantaan väestökehitys oli 1960–1970-luvuilla räjähdysmäistä ja aiheutti kovia paineita kaavoitukseen ja kuntasuunnitteluun (Vantaan kaupunki 1980: 6). Kiire kaavoituksessa ja kokemuksen sekä asiantuntemuksen puute ovat usein jättäneet jälkensä kasvukauden kaavanimistöihin, ja näin kävi myös Helsingin maalaiskunnassa. Vuosina 1959–1970 nimien suunnittelusta vastasi nelihenkinen poliittisin perustein valittu tiennimitoimikunta; vuodesta 1970 lähtien kunnassa on ollut kielitieteellisen koulutuksen saanut nimistösihteeri (virkanimike nykyisin maankäyttötoimen tutkimussihteeri, viranhaltija Ulpu Lehti). (Aalto 2001: 18–20.)

Tikkurilan kasviaiheinen ryhmänimistö perustettiin 1960-luvun alussa, kun alueelle suunniteltiin rakennuskaavaa. Vuonna 1959 perustettu nimitoimikunta päätti ensi töikseen nimetä kukka-aiheisin nimin uusien teiden lisäksi myös monet vanhat tiet, joilla oli jo ennestään nimet. Tutkimusalueeni 95 tiestä lähes kaksi kolmannesta (60 tietä) nimettiin uudestaan. Päätöksen seuraukset näkyvät hyvin, kun vertaa eri vuosina painettuja osoitekarttoja toisiinsa: vuonna 1958 julkaistun kartan tiennimimaisema on jokseenkin erilainen kuin vuonna 1969 ilmestyneen. Esimerkiksi *Kumputiestä* oli tullut *Sinivuokontie*, *Siimestiestä* *Krassitie*, *Koivutiestä* *Kultarikontie*, *Postitiestä* *Koisotie*, *Pistotiestä* *Muratitie* ja niin edelleen. Nimenmuutoksia yritettiin perustella sillä, että nimiä oli kunnan alueella enemmän kuin yksi, mutta tosiasiasa näin ei kuitenkaan ollut. Tällainen menettely johti lähes kaaokseen: 1960-luvun alun rakennuskaavaan ehdotetut tiennimet eivät tulleet kaikille asukkaille tutuiksi edes runsaassa kymmenessä vuodessa. Nimi uudistuksen laajuus selvisi joillekin lopullisesti vasta vuonna 1974, kun kaupunki alkoi huolehtia tiennimikilpien pystytyksestä kuntamuodon muuttamisen jälkeen; maalaiskunnan aikana tätä velvollisuutta ei ollut. Kadunnimen muutos on asukkaille kuitenkin usein vaikeampi asia hyväksyä kuin esimerkiksi alueennimen muutos (Viljamaa-Laakso 1995: 31). Tikkurilassa tätä ei aikanaan ymmärretty. (Aalto 2001: 24–37.)

Vuonna 1967 tiennimiuudistusta setvittiin paikallislehdessä jutussa, jonka otsikkona oli *Tiennimien sekasotku ei ota selvitäkseen: kioskit »osoitetoimistoina»* (Helsingin Seutu 12.10.1967). Artikkelissa kuvailtiin ja arvosteltiin »tiennimien uusimisprosessin» epäjohdonmukaisuuksia ja siitä seurannutta hämminkiä. Seuraavana vuonna Vantaan Sanomat luonnehti tilannetta »kesken olevaksi tiennimistön systematisoinniksi» (12/1968). Seitsemän vuoden kuluttua vuonna 1974 toivottiin lisää opasteita Tikkurilan keskustaan mielipidekirjoituksessa *Antakaa opastauluja*. Nimimerkki »Itse opastettava» päätti kirjoituksensa kommenttiin »eihän näitä kukkakatuja nimiä kukaan opi, ei ainakaan vanha ihminen» (Helsingin Seutu 28.6.1974). Postin toiminnan hankaluuksia ihmeteltiin artikkelissa *Osoitteettomuus haittaa Tikkurilan postin työtä* (Helsingin Seutu 23.1.1974). Jutussa posti toivoi kaupungin viranomaisten selvittävän vihdoinkin asukkaille uudet ja tarkat tiennimet ja numerot. Vuoden kuluttua lehdessä oli kirjoitus, jonka otsikkona oli *Vantaan osoitteisto korjautuu vähitellen* (Helsingin Seutu 29.3.1975). Jutussa todettiin tilanteen olevan paranemaan päin: »Ensi syksynä ilmestyvässä opaskartassa on monilla teillä jo uudet nimet.» Hyvä niin, sillä nimi uudistus oli varmasti asukkaiden mielestä jo tuottanut tarpeeksi harmia ja kestänyt liian kauan — nimet kun oli »otettu käyttöön» ensimmäisen kerran jo puolentoista vuosikymmenen takaisessa rakennuskaavassa. (Aalto 2001: 32–36.)

Nimi uudistus on hyvässä muistissa vielä nykyisinkin niillä, jotka sen ovat kokeneet. Haastattelin kahta syntyperäistä tikkurilalaista, jotka olivat edelleen näreissään tutun ni-

▷

miympäristönsä mullistuksista. Kävi ilmi, että kumpikin hahmotti nykyisinkin maisemaa pääosin vanhan nimistön varassa. Vanhat, lapsuudessa ja nuoruudessa käytetyt nimet olivat korvautuneet uusilla ainoastaan silloin, jos uusi nimi oli tullut tutuksi jonkin toistuvan asioinnin yhteydessä. Haastateltavat totesivat myös, että minkäänlaista motivaatiota ei kukka-aiheisten nimien opetteluun ollut heillä ollut, olkoonkin, että nimet olivat olleet käytössä jo reilut kolme vuosikymmentä. (Aalto 2001: 37–38.)

Tikkurilan tapaus ei ollut ainoa laatuaan Suomessa. Hyvä esimerkki aikansa ajattelusta ja käytännöistä se kuitenkin on. Ryhmänimien suunnittelussa on muuallakin otettu johtotähdeksi käytössä olevien nimien systemaattinen »korjaaminen» yhtenäiseen aihepiiriin kuuluviksi (ks. esim. Viljamaa-Laakso 1986: 99 ja Vilppula 1999: 66–67). Tarkoituksiperät ovat olleet lähinnä käytännölliset: on luultavasti ajateltu, että vaihtamalla suuri osa nimistä valitun systeemin mukaisiksi helpotetaan ihmisten elämää ja kohennetaan nimistön opastavuutta. Vakiintuneiden nimien muuttamisesta koituvia ongelmia ei ole osattu ottaa huomioon, eikä nimien vakiintuneisuutta ole pidetty riittävänä syynä niiden säilyttämiseen.

NIMENKÄYTTÄJÄN NÄKÖKULMA

Kukka-aiheisia nimiä ei siis 1960–1970-luvun Tikkurilassa otettu riemuiten vastaan eivätkä nimi uudistuksen kokeneet asukkaat niistä nykyisinkään suuremmin välitä. Kokonaan toinen kysymys on, miten alueelle myöhemmin muuttaneet (tai siellä nimi uudistuksen jälkeen syntyneet) suhtautuvat nimiin. Koetaanko kasviaiheiset nimet mieluisiksi vai pitävätkö asukkaat niitä tavanomaisina tai mielikuvituksettomina? Millaisia nimiä he valitsisivat hyviksi ja millaisia huonoiksi, ja miten he perustelisivat valintojaan?

Selvitin nykyisten tikkurilalaisten käsityksiä oman asuinalueensa tiennimistä kirjallisella kyselyllä, johon vastasi 17 asukasta tutkimusalueen eri osista. Toimitin kyselyt perille joko henkilökohtaisesti tai tuttavien kautta, ja useimmat, joita pyysin osallistumaan kyselyyn, olivat siihen halukkaita ja palauttivat lomakkeen. Muutamat kieltäytyivät ja kolme lomaketta jätettiin palauttamatta. Kyselylomake oli jokseenkin laaja (kolmisivuisen) ja yksityiskohtainen, ja arvelen, että ilman henkilökohtaista yhteydenottoa vastaajiin vastauksia olisi saattanut palautua varsin vähän. Tämän kyselyn tulosten perusteella olisi ollut mahdollista laatia yhteen teemaan keskittyvä suppeampi lomake, jota olisi voinut tarjota laajemmalle joukolle. Laajemman otoksen perusteella esimerkiksi eri ikäryhmien vastausten erittely olisi ollut mielekästä. Päädyin kuitenkin täydentämään tuloksia haastatteluilla. Haastattelin viittä henkilöä, joista kaksi oli alkuperäisiä tikkurilalaisia, yksi Vantaan Sotungista kotoisin oleva opiskelija ja kaksi Tikkurilan postissa työskentelevää postinjakajaa. He eivät täyttäneet kyselylomaketta, enkä nauhoittanut haastatteluja. Jäljempänä esiintyvät suorat sitaattit ovat siis kirjallisesta kyselystä. Lomakkeen kysymykset käsittelevät kolmea eri teemaa:

1. Ovatko tikkurilalaiset tyytyväisiä kotiseutunsa tiennimiin?
2. Millaisia nimiä pidetään hyvinä, millaisia taas huonoina, ja mistä syystä?
3. Miten aihepiirinimien opastavuutta voisi mitata? Kuinka vastaajat paikallistavat annettujen esimerkinimien tarkoitteiden sijainnin?

ASUKKAIDEN MIELIPITEITÄ TIENNIMISTÄ

Tikkurilalaisten tyytyväisyyttä kotiseutunsa nimistöön selvitin esimerkiksi kysymällä vastaajan kotikadun nimeä ja sitä, mitä tämä siitä pitää. Aloituskysymysten tarkoituksena oli korostaa kyselyn maanläheisyyttä ja motivoida vastaajaa jatkamaan. Vastausten mukaan omiin osoitenimiin sekä Tikkurilan ympäristön muihin nimiin oltiin tyytyväisiä. Suurin osa perusteli myönteisiä mielipiteitään nimien tuttuudella ja luonnonläheisyydellä. Raatekujan asukas vastasi pitävänsä tiennimestä, koska nimi »sopii luonnon ja maisemien vuoksi asuinalueeseen». Asukkaan mielestä ei liene turhan tarkkaa se, kasvaako asuinalueella todellisuudessa juuri raatetta, komeaa suo- ja vesikasvia. Mielikuva siitä, että niin voisi olla, on tärkeämpi. Orvokkikujalla asuva totesi, että »kukan nimet ovat kauniita niminä, jopa katujen; tuovat mieleen yhteyksiä luontoon». Luontoaiheisista nimistä mainitsivat pitävänsä myös Angervotien, Osmankäämintien ja Hiekkaharjuntien varsilla asuvat vastaajat. (Aalto 2001: 58–59, tuttujen nimien selittämisestä ja kuvaavuuden käsittämisestä ks. Kivipelto 1999: 31, 40.)

Asukkaiden käsityksiä nimien hyvyydestä ja huonoudesta mittasin kyselyn osiossa, jossa vastaajia kehoitettiin valitsemaan esimerkkinimien luettelosta mieluisia ja epämieluisia nimiä sekä perustelemaan valintojaan lyhyesti. Esimerkkinimiä oli 43, joista 25 oli kukka-aiheisia nimiä Hiekkaharjusta ja 18 muunaiheisia nimiä Tikkurilasta ja Viertolasta. Kaikki esimerkinimet ovat postinumeroluettelon mukaan myös osoitenimiä (www.posti.fi/postinumeroluettelo). (Tämän osion vastauksista ks. myös Aalto 2001: 62–70.)

Annetuista 43 nimestä suurin osa (36) sai vähintään yhden merkinnän. Kokonaan ilman myönteistä tai kielteistä kommenttia jäivät *Murattitie*, *Sauniokuja*, *Savikkatie*, *Malmintie*, *Siimeskuja*, *Simonkalliontie* ja *Simonpolku*. Kasviaiheiset 25 nimeä keräsivät yhteensä 53 mainintaa, joista 33 (62 %) oli myönteisiä ja 20 (38 %) kielteisiä. Vaikka muunaiheisia nimiä oli vähemmän, keräsivät nekin 51 mainintaa; näistä myönteisiä oli 20 (39 %) ja kielteisiä 31 (61 %). Muunaiheiset nimet keräsivät siis suhteessa enemmän kommentteja kuin kasviaiheiset, mutta enemmistö näistä maininnoista (61 %) oli kielteisiä, kun taas kasviaiheisten nimien saamista arvioista enemmistö (62 %) oli myönteisiä.

Kaikista esimerkinimistä miellyttävimmäksi koettiin *Liljatie*, jonka valitsi hyväksi nimeksi viisi vastaajaa ja jota kukaan ei maininnut epämieluisaksi. Muut pelkkiä myönteisiä mainintoja saaneet kukka-aiheiset nimet olivat *Rantakukantie*, *Kuminatie*, *Kaislatie*, *Kultarikontie*, *Kurjenpolventie*, *Saratie*, *Kortetie*, *Neilikkakuja*, *Ohdaketie*, *Sinirikontie* ja *Voikukantie*. Pelkkiä kielteisiä arvioita keräsivät kukka-aiheiset *Poimulehdentie*, *Koiruohontie*, *Virmajuurenpolku*, *Kirvelitie* ja *Ruokotie*. Vertailuryhmän ei-kasviaiheisistä nimistä *Kyläkaivontie* oli suosituin; sen oli valinnut hyväksi nimeksi neljä vastaajaa. Seuraavaksi pidetyin ei-kasviaiheinen nimi oli *Hiekkaharjuntie*, jonka valitsi hyväksi nimeksi kolme Hiekkaharjuntieellä asuvaa vastaajaa; yhden kielteisen arvion antoi muualla asuva vastaaja. *Talkootie* oli kolmen vastaajan mielestä hyvä ja yhden mielestä epämieluisa nimi. Muunaiheisten nimien ryhmässä oli kaksi nimeä, jotka keräsivät vain kielteisiä arvioita: *Vanha Soratie* (8 kielteistä mainintaa) ja *Malmimäenpolku* (6 kielteistä mainintaa). Vaille myönteisiä kommentteja jäivät niin ikään *Uusiraja* ja *Malmiintyentie*.

Kuinka vastaajat kommentoivat valintojaan hyväksi ja huonoiksi nimiksi? Tiivistäen voi todeta, että vastaajien mielestä hyvä nimi on lyhyt, kuvaava ja ymmärrettävä, nimeen

liittyy myönteisiä mielteitä, nimen äänneasu on miellyttävä ja nimi on tuttu. Erityisesti tutut nimet miellyttävät, ja niistä etsitään edellä mainittuja hyvän nimen ominaisuuksia — esimerkiksi kuvaavuutta — enemmän kuin muista nimistä.

Nimen lyhyys mainittiin kasviaiheisten *Kaislatien*, *Kortetien*, *Kuminatien*, *Liljatien*, *Näsiätien* ja *Saratien* hyväksi puoleksi. Myös *Hernetietä* pidettiin selkeänä ja mieleenjäävänä tiennimenä. Vertailuryhmän nimistä miellyttivät helppolukuiset ja lyhyet nimet *Hiekkatie*, *Kiskotie* ja *Oikotie*, vaikka toisaalta sekä *Kiskotietä* että *Oikotietä* pidettiin myös mitättöminä niminä. Pituudesta moitittiin kasviaiheisiä *Poimulehdentietä* ja *Virmajuurenpolkua* sekä muunaiheisia *Malmimäenpolkua* ja *Vanhaa Soratietä*. *Vanhan Soratien* kaksoisainen nimi häiritsi monia vastaajia, joista yksi ehdottikin nimen kirjoittamista yhteen selkeyden vuoksi.

Jos nimeen liittyi vastaajan mielestä huomattavan myönteisiä mielteitä, lyhyden vaatimus menetti merkitystään. Kukka-aiheiset nimet herättivät miellyttäviä mielle yhtymiä useammin kuin vertailuryhmän nimet. *Rantakukantien* valintaa hyväksi nimeksi perusteltiin seuraavasti: »Tuo mieleen puiston ja meren läheisyyden», »kaunis nimi», »yhdistää kasvikuntaa ja rantaa», »kaunis nimi, sopii tieksi». Pitkiä mutta mieluisia nimiä olivat myös *Kultarikontie* (»kullan väri», »tässä on jotain satumaista»), *Kurjenpolventie* (»kaunis nimi») ja *Sinirikontie* (»kaunis nimi»). Luontoon viittaavat kasviaiheiset nimet tuntuvat viestivän jotain totuudenmukaista alueesta, joka nähdään mielellään luonnonläheisenä, vihreänä keitaana kaupungissa. Tosin joukosta erottui myös kasviaiheisiä nimiä, joihin liittyvät konnotaatiot koettiin selvästi kielteisiksi. Nämä nimet olivat *Hernetie*, *Kirvelitie*, *Koiruohontie* ja *Ruokotie*.

Ei-kasviaiheisistä nimistä myönteisiä mielikuvia herättivät *Kyläkaivontie*, *Hiekkaharjuntie* ja *Talkootie*. Näiden nimien herättämien mielle yhtymien yhteinen piirre on perinteikkyyks: nimet ovat alueen muita nimiä vanhempia tai kertovat menneestä maailmasta. *Kyläkaivontie* toi mieleen menneen ajan ja lapsuuden maisemat. Nimestä todettiin myös, että se on vanha ja hyvä sekä kodikas. Kaksi vastaajaa mainitsi *Hiekkaharjuntien* olevan perinteikäs tiennimi, ja perinteikkäänä pidettiin myös *Talkootietä*, jonka kerrottiin olevan Tikkurilan vanhimpia tiennimiä. Kaksi vastaajaa piti *Oikotietä* merkitykseltään negatiivisena nimenä, koska nimen alkuosa tarkoittaa 'oikaisemista' ja 'fuskaamista'. Oikaiseminen rinnastettiin siis jonkinlaiseen huijaamiseen ja mutkien suoristamiseen, vaikka kulkijan kannalta oikaisemisen luulisi olevan myönteinen asia. *Vanhan Soratien* keräämiin kielteisiin mielipiteisiin vaikutti paitsi nimen pituus myös kielteiseksi koettu merkitysisältö. Nimen todettiin olevan ankea ja sitä pidettiin vanhanaikaisena: »Nimi vähän 'vanha', eihän sorateitä enää ole!». Nimet *Kaivopolku* ja *Hiiripolku* jakoivat mielipiteitä. *Kaivopolun* oli merkinnyt hyväksi nimeksi vastaaja, joka kommentoi: »Murhamysteeri.» Toinen taas ei pitänyt nimestä ja perusteli mielipidettään: »Pelottava (voi tippua kaivon).» *Hiiripolku*-nimi miellytti kahta vastaajaa. Nimen arveltiin viittaavan pieneen ja kapoiseen tiehen ja toisen mielestä kyseessä oli »kapea polku joka vie jonnekin». Nimestä ei pitänyt yksi vastaaja, joka oli yliviivannut nimen ja selitti syyksi: »Hiirulaisia.»

Kuten nimistösuunnitteluohjeissakin on suositettu, hyvän tiennimen tulisi kuvata kohdettaan. Vastaajien mielestä on tärkeää, että tiennimi liittyy jollakin tapaa alueeseen, jolla sen tarkoite on, tai että nimi ei ainakaan ole räikeässä ristiriidassa tarkoitteen sijainnin tai ominaispiirteiden kanssa. Luontoaiheiset nimet tuntuvat vastaavan hyvin tähän vaatimukseen. Kuvaavina niminä pidettiin *Kaislatietä*, *Kortetietä*, *Liljatietä* ja *Näsiätietä*.

Eräs vastaaja arveli, että *Voikukantien* läheisyydessä kasvaa voikukkia. Sekä Kivipelto että Julkunen ovat tutkielmissaan käsitelleet sitä, millä tavalla taajamien ja kaupunkien asukkaat etsivät nimen ja todellisuuden välistä suhdetta ympäristönsä nimistä. Jos nimen alkuperästä ei ole luotettavaa tietoa, yhteys pyritään luomaan tai kuvittelemaan. Esimerkiksi eläinaiheisia ryhmänimiä (*Kärppätie*, *Teerikuja*) on pidetty todellisuudesta kertovina. (Kivipelto 1999: 31, 52, Julkunen 1998: 36–37.)

Luontoaiheisia nimiä pidettiin siis usein kuvaavina, ja sama perustelu — hyvä nimi kertoo jotain alueesta — päti myös joihinkin vertailuryhmän nimiin. *Kiskotietä* pidettiin hyvänä nimenä, koska nimen aihe liittyy pääraataan. Kuvaavuus ja ymmärrettävyys eivät kuitenkaan kaikissa tapauksissa riitä tekemään nimestä hyvää: *Oikotien* luulisi täyttävän kuvaavan nimen tuntomerkit, mutta silti siitä todettiin, että se »ei sovi tien nimeksi». Ehkä *Oikotie* muistuttaakin liikaa appellatiivisia *oikotie*; vastaaja ei kenties pitänyt sitä »oikeana» proprina. — Jos nimeä ei ymmärretä, se tuskin voi olla kuvaava. Ainakin nimen tulkinta hankaloituu ja saattaa mennä kauas nimenantajien alkuperäisestä tarkoituksesta. Yhden vastaajan mielestä esimerkiksi *Näsiätie* ei merkitse mitään. *Vihvilätietä* pidettiin kummallisena ja outona tiennimenä. Merkitykseltään hämäräksi jäi myös tiennimi *Uusiraja*, josta todettiin, että se ei kuvaa mitään eikä sovi tiennimeksi.

Nimen ääntämisen sujuvuus vaikutti niin ikään siihen, miten miellyttäväksi nimi arvioitiin. Erityisesti *Malmimäenpolkua* arvosteltiin tällä perusteella; kuusi vastaajaa ei pitänyt nimestä. Perusteluina mainittiin, että nimi on »hankala lausua, pitkä», »monimutkainen», »vaikea», »vaikea sanoa» ja »ällöttävää muminaa». »Ei kuulosta mukavalta» todettiin myös *Keltamotien* ja *Kirvelitien* nimistä. Vastaaja, joka oli valinnut *Kuminatien* hyväksi nimeksi, esitti perusteluksi »Kumisee!», ja toinen totesi nimen olevan lyhyt mutta osuva.

Moni vastaaja poimi esimerkkinimien joukosta hyviksi nimiksi tutuimmat nimet. *Kultarikontien* nimestä piti vastaaja, joka oli asunut tien varrella, ja myös nimet *Osmankäämintie* ja *Hiekkaharjuntie* miellyttivät erityisesti niitä, joiden osoitenimiä ne olivat.

Kysymys siitä, mikä on hyvä ja mikä huono nimi, tuntui innostaneen vastaajia: perustelujen määrä ja laatu ilahdutti. Tämänkin kokoisen otoksen perusteella oli mahdollista pohtia hyvän nimen ominaisuuksia, ja mielipiteiden keskittyminen oli selvästi havaittavissa. 28-vuotiaan vantaalaisen opiskelijan haastattelu antoi vahvistusta kyselyn tuloksille. Haastateltava piti *Kaislatien* nimestä, koska se toi hänelle mieleen veden ja rannan läheisyyden. Osmankäämi oli vastaajan mielestä tyylikäs kasvi ja *Osmankäämintie* nimenä kaunis. Myös *Kyläkaivontie* oli hyvä nimi, ja perustelut olivat aivan samat kuin monella keski-ikäisellä kyselyyn vastanneella: opiskelijan mielestä nimeen liittyi »menneiden aikojen havinaa» ja maaseutuidyllin tuntua, mitä hän arvosti. *Kuminatie* toi ikäviä mielle yhtymiä (»en pidä kuminasta»), ja *Hiekkatie* oli liian arkinen, nimestä puuttui hohtokkuus. Yllättävää ei liene sekään, että kaksi muuta nimeä, joista haastateltavani ei pitänyt, olivat monien muidenkin väheksymät *Malmimäentie* — »kova aine, nimessä liian monta elementtiä» — ja *Vanha Soratie*, josta »tulee mieleen soramonttu, joku autio paikka maaseudulla».

Vastausten perusteella kukka-aiheiset nimet ovat yhtä hyviä ja usein parempiakin nimiä kuin jotkin muut. Aihepiiriä itsessään tuskin voi leimata huonoksi, koska loppujen lopuksi onnistuneita tai epäonnistuneita ovat kuitenkin yksittäiset nimet. Kasviaihe vaikuttaa nimistönsuunnittelijan kannalta kiitolliselta valinnalta: se tarjoaa runsaasti valin-

▷

nanvara ja sellaista sanastoa, joka enimmäkseen käsitetään myönteisesti. Se, että nimet ovat keksittyjä, »sepitettyjä», ei haitannut kyselyyn vastanneita. Luontoon liittyvien nimien ja maaston välille käyttäjä voi rakentaa kytköksen mielessään. Kukaan vastanneista ei myöskään kiinnittänyt huomiota nimien tavanomaisuuteen — ei edes siihen, että samoja nimiä on lähikunnissa, esimerkiksi Helsingissä ja Tuusulassa. Se, että täsmälleen samat nimet naapurikunnissa voivat hankaloittaa esimerkiksi pelastuslaitoksen toimintaa, on tietenkin nimistönsuunnittelussa otettava huomioon, mutta asukkaalle nimen yleisyys tuskin on ongelmaksi.

TIENNIMET OPASTAJINA

Ryhmänimien yhtenä hyvänä puolena on yleisesti pidetty sitä, että ne jäsentävät kaupunkikuvaa. Nimien sijoittamisen aihepiireittäin on katsottu helpottavan nimien muistamista ja kohteiden paikantamista, vaikkakin ryhmänimi-idean toimivuuden on todettu olevan koetuksella etenkin pääkaupunkiseudulla, jossa samoja aihepiirejä on käytetty alueen eri osissa (mm. Viljamaa-Laakso 1986: 22–23, 93–94, Pitkänen 1992: 126, Närhi 1999: 25–27). Tilanne, jossa samaan aihepiiriin assosioituvia nimiä on eri alueilla, voi johtaa harhaan: Helsingissä Pasilan rautatieaiheinen nimistö on tullut monille siinä määrin tutuksi, että Punavuoreessa sijaitsevaa Ratakatuakin on joskus lähdetty hakemaan Pasilasta. Se, että ryhmänimien joukossa on aihepiirin ulkopuolisia nimiä, voi taas auttaa tiestön hahmottamisessa. Oma kokemukseni kertoo, että esimerkiksi Tikkurilan alueella saattaa olla helppompi muistaa niiden teiden nimet, jotka eivät ole kukka-aiheisia: siinä missä *Kielotie*, *Lummetie* ja *Talvikkitie* menevät sekaisin keskenään, *Peltolantie* ja tien sijainti kyllä tiedetään. Kyselylomakkeessani oli kaksi kysymystä, joilla tarkastelin pistokokeen omaisesti ensinnäkin sitä, miten tikkurilalaiset tuntevat muualla Itä-Vantaalla sijaitsevia aihepiirinimiä, ja toiseksi Tikkurilan eri osissa sijaitsevien teiden nimien osaamista. (Tuloksesta tarkemmin Aalto 2001: 72–76.)

Olin valinnut kuusi tiennimiparia Itä-Vantaalla sijaitsevilta asuinalueilta ja kysyin näiden sijaintia. Hakunilan hevosaiheinen nimiryhmä oli vastaajille tutuin: *Hevoshaantien* ja *Hiirakkotien* tiesi 15 vastaajaa 17:stä. Yli puolet vastaajista tiesi myös, että *Arjantie* ja *Ritvantie* ovat tiennimiä Päiväkummusta, jossa aiheina on almanakasta otettuja naisten etunimiä, ja että *Haikaratie* ja *Teeritie* kuuluvat Korson lintuaiheisten nimien ryhmään. Urheiluaiheiset *Keihästien* ja *Kiekkotien* sijoitti Rajakylään seitsemän vastaajaa, *Sellokujan* ja *Pelimannintien* Ilolaan kuusi ja *Muurahaisentien* ja *Vaaksiaisentien* Nikinmäkeen viisi vastaajaa.

Kaikkien kuuden tiennimiparin sijainnin tiesi kolme vastaajaa. Yksi heistä oli oppinut nimiä ja osoitteita työssään, jossa hänen tehtäviinsä kuului tavaroiden lähettäminen tilaajille eri puolille pääkaupunkiseutua. Toinen, joka tiesi kaikki nimet, oli suorittanut taksitukinnon, vaikka ei ollutkaan toiminut taksinkuljettajana. Toisaalta jotkut vastanneista tiesivät vain yhden nimiparin sijainnin, ja tällaisessa parissa olivat yleensä Hakunilan *Hevoshaantien* ja *Hiirakkotien* nimet.

Lisäksi kysyin pelkästään Tikkurilan alueelle sijoittuvien teiden sijaintia. Kartasta katsottuna kuuden kaupunginosan alueelle ulottuva kasviaiheinen nimiryhmä tuntuu suurelta, mutta asukkaat paikallistivat annetut tiet kohtuullisen hyvin. Yli puolet vastaajista

tiesi esimerkiksi, että *Meiramitie*-niminen tie sijaitsee Koivuhaassa ja *Kuminatie*-niminen tie Viertolassa. Yksikään ei yrittänyt sijoittaa näitä nimiä Hiekkaharjuun tai Simonmetsään, jossa tiennimien aiheina on mausteita ja yrtejä (*Yrttitie*, *Minttutie*, *Aniskuja*, *Timjamikuja* ja *Sellerikuja*). Neljätoista vastaajaa seitsemästätoista tiesi, että *Kallioimarteentie* ja *Sananjalantie* ovat tiennimiä Simonkylässä. Kirjallisen kyselyn perusteella jää valitettavasti hämäräksi, mitä syitä nimien osaamisen ja osaamattomuuden taustalla on. Haastattelemalla voisi saada selville, hyödyntävätkö nimenkäyttäjät vanhaa tietämystään alueen nimistöstä uusien nimien paikallistamisessa ja millaisia päättelyketjuja mahdollisesti käytetään.

Yhdeksi ryhmänimien (ja muiden suunniteltujen nimien) käytön ongelmaksi on toisinaan mainittu nimenkäyttäjille käsittämättömän erikoissanaston käyttö nimien määriteosina (Viljamaa-Laakso 1986: 101, Pitkänen 1992: 133). Selvitin tätä itsekin, ja kyselyssäni oli kohta, jossa kysyin, mitä esimerkinimien alkuosat (*haarikko*, *jäkkärä*, *loikko*, *luste* ja *vihvilä*) tarkoittavat tai mitä niistä tulee mieleen. Nimiä ei tunnustettu kovin hyvin kasviaiheisiksi. Vastaukset vahvistavatkin ennakkokäsitystä, että näin erikoiset sana-ainekset eivät sovi ryhmänimien alkuosiksi, jos tarkoituksena on luoda nimenomaan ryhmään assosioituvaa nimistöä. (Esimerkinimien herättämistä assosiaatioista tarkemmin Aalto 2001: 76–78.)

Tikkurilan laaja kasviaiheinen nimistö on huolellisen nimistösuunnittelijan painajaisuni. Ainakaan alueen nimistössä ei toteudu idea järjestelmällisten alaryhmien käytöstä, jota Närhi on aihepiirinimeämistä käsittelevässä artikkelissaan sivunnut (1999: 25), vaan Tikkurilan tiennimien määriteosat muodostavat suloisen sekamelskan maustekasvien, saniaisten, vesikasvien, puutarhakasvien, rikkaruohojen, metsäkukkien ynnä muiden nimityksiä. Yhtenä osoituksena tästä on koe, jonka tein pyytämällä biologiala opiskelulta haastateltavaani jaottelemaan Tikkurilan tiennimien määriteosia mielestään merkityksellisiin ryhmiin. Hänen ryhmittelynsä näytti jokseenkin erilaiselta kuin oma hahmotelmani eikä vastannut myöskään tiennimien sijoittelua maastoon. (Aalto 2001: 53–54.)

Nimistön kokonaiskuva viestii siitä, että nimien antajat ovat suunnistaneet melko vapaasti assosiaatioiden ja mielleyhtymien varassa. Arvelen kuitenkin, että selvärajaisten alaryhmien puutetta ei tarvitse suuremmin harmitella, koska yksilöllisten assosiaatioiden kulkua ja mahdotonta ennalta aavistaa. Vaikka nimistön laatisi kaikkein suurinta huolellisuutta noudattaen, tuskin kuitenkaan voisi luottaa siihen, että nimenkäyttäjän skeemat kasvimaailmasta (tai kulloinkin käytetystä aihepiiristä) muodostuisivat samoin kuin nimistösuunnittelijan.

TIENNIMET VERTAUSKUVINA

Kuinka suosittuja kukka-aiheiset nimet sitten kaikkiaan ovat ja miten niiden suosiota voisi yrittää selittää? Lähdin liikkeelle Vantaan hallinnollisen keskustan ytimestä, Tikkurilan Kielotieltä. *Kieloteitä* on Suomessa yhteensä 65, ja se lieneekin Suomen suosituin kukka-aiheinen tiennimi. Yleisiä ovat myös *apila*- ja *vanamo*-alkuiset nimet, nämäkin tuttuja Tikkurilasta. *Apila*-alkuisia nimiä on kaikkiaan 51 ja *vanamo*-alkuisia 47. Seuraavaksi suosituimmat määriteosat ovat *leinikki* (39 esiintymää), *horsma* (31) ja *orvokki* (30). Kahdestakymmenestä kolmeen kymmeneen kertaa tiennimissä esiintyvät seuraavat kukan

nimitykset: *suopursu, rentukka, lumme, sinivuokko, talvikki, kullero, lehdokki, lemmikki, esikko* ja *ruusu*. Jokainen näistä määriteosista esiintyy myös tutkimusalueeni kadunnimissä. Toisaalta kasviaihe tarjoaa mahdollisuuden olla omaperäinen: Suomen tiennimissä ainutkertaisia määriteosia ovat Tikkurilan tiennimien *aralia, haarikko, harajuuri, jäkkärä, kallioruoho, keiholehti, keltamo, krookus, kultarikko, misteli, pukinjuuri, punalatva, rusojuuri, sinirikko* ja *virtajuuri*. (www.posti.fi/postinumeroluettelo; esimerkkejä eri kaupunkien ja taajamien kukka-aiheisista nimiryhmistä Aalto 2001: 87–88.)

Eri kuntien kaavanimistöjä tarkastellessa huomaa, että tiettyjen kukkien nimitykset ovat suosituimpia kuin toiset. Kaavanimien valinta on epäilemättä mallisidonnaista siinä missä muukin nimeäminen. Mallien omaksumisprosessissa toiset nimet tulevat suosituimmiksi ja niitä kopioidaan ahkerammin kuin toisia. Kadunnimien suosionvaihtelun ja nimimuotien tutkiminen olisi varmasti kiintoisaa — selvittää voisi vaikkapa kaikkien aikojen suosikkiniimiä ja sitä, mistä tekijöistä tiettyjen nimien suosio koostuu. (Eurooppalais-ten mallien vaikutuksesta suomalaisen kaupunkinimikulttuuriin ks. Slotte 1999.)

Kaavanimien valinnassa voi nähdä samoja piirteitä kuin etunimien valinnassa. Näissä prosesseissa nimen miellyttävä äänneasu ja sen herättämät myönteiset mielleyhtymät merkitsevät paljon. Käsitellessään vertauskuvallisuuteen ja enteellisyyteen perustuvaa etunimien valintaa Eero Kiviniemi mainitsee tunnusomaisena esimerkkinä tästä juuri kukkien ja kasvien nimityksiin perustuvat naisten nimet (1982: 153–154). Vertauskuvallisuus vaikuttaa myös kaavanimien valintaan. Harkinnaiset, kaupunkiympäristöön suunnitellut nimet eivät useinkaan kuvaa kohdettaan sellaisenaan, vaan pikemminkin ne kuvastavat nimenantajien toiveita ja odotuksia. Harkinnaisen nimen ja sen tarkoitteen välillä on suhde, vaikka nimi vaikuttaisikin perinteisessä mielessä mielivaltaisesti valitulta. Kuvaavuuden käsittäminen on yksilöllistä, ja nimenkäyttäjälle nimen herättämä mielikuva on tärkeämpi asia kuin nimen täydellinen totuudenmukaisuus, jonka saavuttaminen varmasti olisikin mahdotonta, koska jokaisella on oma tapansa katsella maailmaa.

Kiviniemi on sivunnut samaa asiaa myös harkinnaisten tilannimien osalta. Hänen mukaansa esimerkiksi niin sanotut vakiotyyppiset tilannimet kuten *Onnela, Päivölä, Rauhala* ja *Lepola* ilmaisevat nimenantajan näkemyksen paikasta vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi luontonimet *Kauniskangas* ja *Pirunvuori* kuvaavat omia tarkoitteitaan. Kiviniemi toteaaakin, että vaikka »nimet [em. tilannimet] ovat valmiiden mallien mukaan muodostettuja, niitä tuskin on annettu nimien sisältöä tiedostamatta ja vielä vähemmän mielivaltaisesti, paikan entiteetistä välittämättä, niin kuin myös on väitetty» (1975: 53).

Olen päätenyt samalle kannalle oman tutkimuskohteeni suhteen. En siis usko, että kukka-aiheen valinta Helsingin maalaiskunnan keskuksen tiennimiin olisi ollut jotenkin sattumanvaraista tai mielivaltaista. Aihetta on arvostettu varsin paljon, koska juuri se on hyväksytty kunnan keskuksen nimistön pohjaksi, ja nimistösuunnitteluvaiheessa keskustan nimien määriteosiksi voi olettaa valitun mahdollisimman edustavien kukkien nimityksiä. Moni Tikkurilan tiennimien kukka-aiheista on keskeisellä sijalla esimerkiksi kristillisessä symboliikassa (mm. *lilja, kielo, lumme*), ja Suomen suosituimman kukka-aiheisen tiennimen alkuosana on maamme kansalliskukan nimitys *kielo*. Luontoaiheista nimistöä käytetään usein keinona asuntojen markkinoinnissa, kukkien nimityksiä on otettu etunimiksi ja kukka-aiheilla on paikkansa esimerkiksi runoudessa, iskelmäsanoituksissa sekä erilaisissa tunnuksissa ja logoissa. Vertauskuvien kaipuuta tai ei, joka tapauksessa monet kukkien nimitykset herättävät miellyttäviä mielleyhtymiä, ja siksi

sitä voi pitää sopivana kadunnimien aihepiirinä kasvavan kunnan keskeisimmälle alueelle.

Kadunnimien vertauskuvallisuutta ovat pohtineet myös sosiologit. Anna Carpelan ja Harry Schulman esittävät tutkimuksessaan Helsinki kadunnimissä (1996) erään tulkinnan kadunnimien kertomasta. Kirjoittajat ovat pohtineet ristiriitaa, joka vallitsee kaupunkiympäristön ja sinne suunnitellun, usein varsin maaseutuhenkisen nimistön välillä: »Mitä betonisempi lähiö, sitä varmemmin sen nimistö huokuu luontoaiheita, maalaisromantiikkaa tai karelianistista folklorea.» (Mts. 57.)

Carpelan ja Schulman arvelevat, että nimistöön sisältyvän symboliikan avulla on pehmennetty lähiöihin 1960–1970-luvuilla muuttaneiden totuttautumista uuteen ympäristöön. Agraarikulttuuriin ja luontoaiheisiin perustuvien kaavanimienannon perustana on heidän mukaansa »syvälle juurtunut suomalainen käsitys ’hyvästä maaseudusta’ ja ’pahasta kaupungista’». (Carpelan ja Schulman 1996: 57, 4.) Näkemys on ymmärrettävä, ja asukaskyselyn tulokset kertovat nekin maaseutu- ja luontosymboliikan arvostuksesta. Osoitenimiksi soveltuvat *Liljätien*, *Kyläkaivontien* ja *Osmankäämintien* tyyppiset nimet, ja *Talvikkitiet*, *Neilikkatiet*, *Unikkotiet* ja *Lummekujat* saavat kai nekin kelvata kaupunkimaisen nimiympäristön aineksiksi, vaikka ne eivät tunnontarkasti kuvaakaan sitä liikerakennusten, kehäteiden ja parkkipaikkojen muovaamaa maisemaa, josta Tikkurilan tienoot juuri nyt tunnetaan.

LOPUKSI

Tikkurila on oiva esimerkki siitä, kuinka maaltamuutto ja kaupunkien väkimäärän kasvu ovat asettaneet kuntasuunnittelulle ja kaavoitukselle suuria haasteita. Kaavanimien suunnittelussa on kaikessa kiireessä otettu mallia muiden kaupunkien ratkaisuista. Ryhmänimien aiheet ovat seuranneet erilaisia muoteja ja villityksiä, mutta oma muotinsa on ollut myös järjestelmällisten ja poikkeuksettomien ryhmänimistöjen tavoittelemisen, joka on edellyttänyt nimenmuutoksia. Käytössä olleen tavallisen taajamanimistön »uudistaminen» ryhmänimistöksi 1960-luvun alussa oli Helsingin maalaiskunnalle yksi askel kohti kaupunkiutta, joka toteutui lopulta vuonna 1974. Samana vuonna viimeisetkin tikkurilalaiset olivat vihdoinkin alkaneet käsittää, että nimiympäristö ei ole enää sama kuin ennen (ilmeisesti kaupungiksitulon myötä pakollisiksi tulleiden osoitekilpien asentamisen myötä). Näiden harmia ja sekaannuksia aiheuttaneiden tapahtumien jälkeen Vantaan kaupungilla on nyt keskusta, jossa asioidaan Kielotiellä, Talvikkitiellä, Unikkotiellä ja Lummetiellä. Alueen uudisasukkaat ovat näihin nimiin tyytyväisiä, kun taas ne, joiden lapsuuden nimimaisema on peittyntynyt aihepiirinimistön alle, kiristelevät vieläkin hampaitaan. Kukkakedon tunnelmaa rikkovat *Aematie*, *Tikkuraitti* ja *Peltolantie*, mutta sitä tuskin harmittelee kukaan.

▷

LÄHTEET

- AALTO, TIINA 2001: *Osoitteena Osmankäämintie: Vantaan Tikkurilan kasviaiheiset ryhmänimet*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- AINIALA, TERHI 2001: Larussa vai Lauttasaarella — kaupunkinimistö tutuksi. – *Kielikello* 2 s. 9–11.
- CARPELAN, ANNA – SCHULMAN, HARRY 1996: *Helsinki kadunnimissä*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996: 13. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- Helsingin Sanomat* 24.3.2002: Helsingin nimille etsitään antajaa.
- Helsingin Seutu* 12.10.1967: Tiennimien sekasotku ei ota selvitäkseen: kioskit »osoite-toimistoina».
- 23.1.1974: »Osoitteettomuus» haittaa Tikkurilan postin työtä.
- 28.6.1974: Antakaa opastauluja. Mieli-pidekirjoitus.
- 29.3.1975: Vantaan osoiteisto korjautuu vähitellen.
- JULKUNEN, EIIJA 1998: *Palokkalaisten käsityksiä tiennimistä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- KIVINIEMI, EERO 1975: *Paikannimien rakennetyypeistä*. Suomi 118:2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1982: *Rakkaan lapsen monet nimet: suomalaisten etunimet ja nimervalinta*. Helsinki: Weilin+Göös.
- 1999 [1972]: Maisema muuttuu — mullistuuko nimistö? – Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.), *Yhteinen nimi-ympäristömme: nimistönsuunnittelun opas* s. 9–14. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- KIVIPELTO, ELISA 1999: *Tiennimistä kylännimiin. Kurikkalaisten suhtautuminen ympäristönsä nimistöön*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- LEHIKONEN, LAILA 1999: Näkökulmia kadunnimistöön. – Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.), *Yhteinen nimi-ympäristömme: nimistönsuunnittelun opas* s. 61–64. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- NÄRHI, EEVA MARIA 1985: Kaavanimistön suunnittelu. – *Kielikello* 2 s. 3–6.
- 1999: Ratamestareita, Pasuunoita, Orpaanportaita: Aihepiirien käyttö nimistönsuunnittelussa. – Jyrki Lehikoinen (toim.), *Helsingin kadunnimet* 3 s. 22–33. Helsinki: Kaupunkimittausosasto ja Gummerus.
- PAIKKALA, SIRKKA 1999: Nimen suunnittelun lähtökohtia. – *Paikannimet — paikan muisti. Euroopan rakennusperintöpäivät 11.–12.9.1999* s. 25–28. Helsinki: Ympäristöministeriö, Suomen kotiseutuliitto, Suomen kuntaliitto, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Museovirasto, Opetushallitus.
- 2000: Nimistönsuunnittelu kunnissa. – Sirkka Paikkala (toim.), *Kaavanimien hättäkaste. Nimistönsuunnittelu kunnissa 1999* s. 7–57. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja nro 113. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen kuntaliitto.
- 2001: Paikannimet kulttuuriperintönä. – Kaija Mallat, Terhi Ainiala & Eero Kiviniemi (toim.), *Nimien maailmasta* s. 176–191. Kieli 14. Helsinki: Helsingin yli-

opiston suomen kielen laitos.

- PESONEN, LEO A. 1981 [1970]: Kadunnimistön tarkistus vuoden 1946 johdosta ja nimistön laatimien uusiin kaupunginosiin. – *Helsingin kadunnimet* s. 69–86. (2., korjattu painos.) Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- PITKÄNEN, RITVA LIISA 1992: Kaavanimistön suunnittelu. – Valma Yli-Vakkuri, Maija Länsimäki & Aarre Nyman (toim.), *Yhteiskunta muuttuu — kieli muuttuu: Nyky-suomen seuran 10-vuotisjuhlakirja* s. 125–138. Helsinki: WSOY.
- Postinumeroluettelo*: www.posti.fi/postinumeroluettelo 2.4.2001.
- RÄIKKÄLÄ, ANNELI 1972: Nimistötietoa. – Hannes Sihvo (toim.), *Nimikirja* s. 7–40. Kalevalaseuran vuosikirja. Porvoo: Kalevalaseura.
- SLOTTE, PETER 1999: Vallis Gratiaesta Westendiin: »eurooppalaisia» aineksia paikannimistössämme. – *Paikannimet — paikan muisti. Euroopan rakennusperintöpäivät 11.–12.9.1999* s.17–24. Helsinki: Ympäristöministeriö, Suomen kotiseutuliitto, Suomen kuntaliitto, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Museovirasto, Opetushallitus.
- Vantaan kaupunki 1980 = *Vantaan kaupunki suunnittelee ja rakentaa 1980*. Kuntasuunnittelutoimisto C 7: 1980. Vantaa: Vantaan kaupunki.
- Vantaan Sanomat* 12/1968: Suuritoninen opasjulkaisu ilmestyi Helsingin mlk:ssa.
- VILJAMAA-LAAKSO, MARJA 1976: Kuntien tunnettava ja vaalittava nimiomaisuuttaan nykyistä paremmin. – *Suomen kunnat* 16 s. 1098–1101.
- 1986: *Espoon nimistönsuunnittelu*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 1995: Kadunnimet ja identiteetti. – *Kielikello* 4 s. 29–33.
- 1999: Nimistönsuunnittelu 2000-luvulle. – Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.), *Yhteinen nimiympäristömme: nimistönsuunnittelun opas* s. 40–53. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.
- VILPPULA, MATTI 1999: Kaavanimisuunnittelua Vihdissä. – Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen & Peter Slotte (toim.), *Yhteinen nimiympäristömme: nimistönsuunnittelun opas* s. 65–71. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto.

KARTAT

- Helsingin maalaiskunnan osoitekartta 1958. Näköispainos 1995. Vantaan kaupungin mittausosasto.
- Helsingin maalaiskunnan osoitekartta 1966–1969. Näköispainos. Vantaan kaupungin mittausosasto.
- Vantaan kaupungin opaskartta 2000. Vantaan kaupungin mittausosasto.

▷

MULTIPLE NAMING SCHEMES: STREET NAMING USING PLANT NAMES

The article examines multiple naming, which is nowadays a common method used in the planning of official names, such as street names. In multiple naming, a common theme may be used in naming, for example, all the streets in a particular locality. The examples presented in the article are from Tikkurila in Vantaa, where most (228) of the street names have a plant theme.

The writer analyses the street names from the user viewpoint, both diachronically and synchronically. The plant-based street names were introduced in the 1960s, when dozens of the area's existing street names were changed in line with the new naming scheme. Reports in the local newspapers revealed the type of difficulties encountered with this re-naming and what the residents thought about it.

The article presents the opinions and views of the users of the area's present street names, both those that are based on plant names and those that aren't. The principal method employed was a written questionnaire, which was answered by 17 of the area's residents. This was supplemented by five personal interviews.

In the opinion of the local residents, a good street name should not be difficult to pronounce. Moreover, it should be easily understood and should be indicative of its locality. The questionnaire results indicate that in most cases the plant names are very suitable as street names because they have pleasant associations with the area's proximity to nature. Especially popular are the short names (e.g. *Liljatie* 'Lily Street') and the names in which the nature theme is also linked with a water element (e.g. *Kaislatie* 'Reed Street', *Osmankäämintie* 'Bulrush Street'). Themes related to nature and the countryside have often been used in official naming schemes, and such names evidently incorporate a certain symbolism that pleases users of the names. ■

Kirjoittajan osoite (address):

Hiekkaharjuntie 9 B 14

01300 Vantaa

Sähköposti: *tiina.k.aalto@helsinki.fi*